

רשימות בקורת

"חיי נשואים" בהוצ. "מצפה"

אלולא התיאור החיצוני הנפרז שמחבר הרומן «חיי נשואים» מטפל בו בלי לאותו אלולא המסגרת הרחבה הזאת לתוכן צר זה? היה הנושא מספיק לכל היותר לנובילה בת שלשים עמודי-

מהו תוכן הרומן הזה? שנתחלק לשלשה חלקים? - בחור יהודי נפגש במקרה בבנות-קפה וינאי אחד בנערה נוצרית אחת! ברונית תיאה פון טקו! ולא ארכו השעות והבחור דנן מציעה לה לנערה הבלונדית להתחתן עמו! - והיא - פלא! - נאמרה לו תיכף ומיד! בלי שום היסוסים וחששות ומקץ שבועות מעטים נתגיירה הב"ונית ונשאה לבחור רודולף גרדווייל כדת משה וישראל! לאט לאט נהפך גרדווייל זה למן «סנדליל האשמה» מודענו הישף! אשתו, ווינאית טפוסית, מסוג אותן *הנשים הפוזיטיביות» הרואות את הגבר כאלו נברא רק לשמש להן מעין «פסנת עיניים» ותריס חוקי לכל מעשיהן! באריכות רבה ובדיקנות מפליאה מודיע לנו פוגל על דבר מכת תלחי הראשונה, שקבל גרדווייל המסכן מיד אשתו הכעסנית! כיצד, למשל! נתחלקה לה סטירה זו מידה של הסוטר ואיך נתדבקה בלחיו של הנשטף! המחבר לא פסח גם על המומנט הפסיכולוגי שבענין ותאר לנו בנאמנות יתרה את מצב נפשו של המוכה ויחסו לפרוצס הזה המכונה מכת-לחוי.

גרדווייל זה הוא, לפי עדותו של המחבר, - סופף! מספר הגון המקבל הזמנות מכת-מכרות שינים, למעה"ש לשלוח בהקדם האפשרי ככתב-יד חדשים לגליון האחרון של העתון! מה שמוכיח בעל-ל! שבעל כשרון הוא והכל ממחייסם אליו! כאל סופר ממדרגה הראשונה, פרט לאשתו תיאה! הלועגת לו בכל הזדמנות ומקטינה את ערכו בין כאיש ובין כסופר והוא שותק ומחיך... מובן, אין לי נגד כשרונו הספרותי של האדון גרדווייל כלום, אדרבא! מי יתן והיו כל הסופרים בעלי כשרון! אלא שמשמשם מח אין הדבר מתקבל על הדעת כיחלל! אישים ו«שלומיאל» כגרדווייל זה הוא דוקא סופף! «סנדליל האשמה» כסופר מפורסם לא עלה אפילו על דעתם של מנדלי ושלום עליכם, אף-על-פי שהיו נוהגים להפוך אנשים לקריקטורות לצורך ושלא לצורך-חיי הנשואים של תיאה וגרדווייל הם כמעט המצע העיקרי של הרומן הזה והם משמשים מרכז ליתר חיי הנשואים של אנשים שונים, שהמחבר מספר עליהם בדרך אגב, ואם נוסף עוד שני פרטים חשובים אלה הנוגעים ישר לענינו והם: א) שלוטי בונדהיים, הטפוס המענין היחיד שבספר, אוהבת בסתר את גרדווייל ומתענה קשה בגלל אדישותו של הלה «מאית-הענות» ב) שהילד שילדה תיאה לגרדווייל, אותו ילד שכה השתוקק אליו גרדווייל, אינו ממנו כי אם מאיזה דוקטור אוסטוולד, «גנתן העבודה» של תיאה, והיה זה כמעט כל תוכנו של הרומן, כלומר עיקר מאורעותיו ההכרחיים שיש להביאם בחשבון ואשר בשלהם נתעורר המחבר לכתיבת הספר! שאר הנפשות הפועלות כאן, מלבד אולי הד"ר אסטיל! ידידה של לוטי, העתיד להיות גם בעלה באין ברירה, הן לגמרי מיותרות ואין בידן להוכיח לנו את זכות קיומן ויש לשאול: ההיתה למחבר אידיאה מרכזית איזו שהיא? ואיזוהי? בכל הספור אין זכר לאיזה רעיון, לפרובלימה חשובה כלל! שהיא אין כל סיבוכים ואין היתרים, אין הוכחה וראיה למה דוקא כך ולא אחרת! אין הכרחיות במצבים, צירופי המעשים והחוויות הם רחוקים זה מזה, וישנם פרקים שלמים וטובים, כמו למשל הפק בשטיינהוף וכל התלוי בו, שאינם שייכים בהחלט לעצם הספר!

רודולף גרדווייל, «גבור החמץ», אינו אלא אדם קטן חסר עצמיות ומטושטש הצורה והשם «שפן», שקבל מאשתו הולם אותו יותר מכל התארים האחרים! לאיזו צורך הלבישהו המחבר אצטלה של סופרים? לקבל מכות לחי מאשתו ולטפח את הרך הנוולד היה יכול גם בלי זה...

ואין אנו מיצאים אצלו שום עובדה חשובה אחת! מן הסופר הרי יש לדרוש קודם כל שיהא פקח! שיחוס על כבודו! וגרדווייל זה קריקטורה נלעגת הוא ואולי שלא בידיעתו ורצונו של המחבר. יתכן!

כי פוגל לא נתכוון כלל לטפוס נפסד שכוה, אלא לטפוס אחר, למעיל אדם טוב! נעלב ואונו עולב, סבלן וותרן! המתגבר על קטנות, באשר הוא נושא בנפשו את סוד הדבר הגדול! - המסקנה האחרונה של החיים! אולם לדאבוננו המחבר לא הצליח להבליט זאת אף במשהו. ואנו רק נדים למסכן גרדווייל!

בדרך כלל נקרא הספור בקלות וינאית! ההומור המוצלח ותיאור רחובות ווינה וחיי-בבת-הקפה מושכים את לב הקורא! סגנונו של פוגל הוא טוב! הוא מצטיין גם בדיקנות תיאורית! אבל צלממנוף יפים בודאי שיש בהם ענין והם גורמים הנאה! אך הנפש לא תמלא מזה!

ודוד פוגל הפייטן נתן לנו ברומנו «חיי נשואים» רק צלומי הדברים! אמנם, צלומים טובים, אבל נעדרת חיים, והרושם הוא קלוקלי! המשאיר זכרון נעימות בלבד, מתיקות קלישה!